

SEYER MAHLING BEYER

OG HANS SOGNEBESKRIVELSER.

Ved

N. Nielsen.

 ag. Peder Grove Beyer fra Thy (1707—90) — i 47 Aar Sognepræst til Glumsø-Bavelse, i 29 Aar Provst for Tybjerg Herred — havde 21 Børn, og ældst i Flokken var han, hvis Navn er anbragt over disse Linier.

Seyer Mahling Beyer kom til Verden 11. August 1741 i Glumsø Præstegaard, afgik fra Slagelse Skole 1761, tog to Aar efter theologisk Embedseksamen og havde i tre Aar været Kateket ved Frue Kirke i København, dels Lærer ved dens Skole, da han af Universitetet 1768 blev kaldet til Præst for Bringstrup-Sigersted Menigheder ved Ringsted, — et Embede, han 1788 ombyttede med Egeslevmagle Sognekald ved Skelskør, hvor han 1797 efterfulgte J. Falck i Tjæreby som Provst for Vester Flakkebjerg Herred. 1835 fratraadte han begge Embeder, efterat Kong Frederik den Sjette mod al Sædvane havde givet ham — Jubellæreren, „den ældste Præst i Hs. Maj. Riger og Lande“ — Lov til at udpege sin Efter-

følger i Egeslevmagle, en Datterdatters Mand, hos hvem han døde 30. Maj 1840, henved 99 Aar gl.

Gamle Beyer har efter alt at dømme været en Mand, der vilde noget og saa frem efter. I „Biografisk Leksikon“ bemærker Personallhistorikeren A. Jantzen, at han var en uegennyttig Embedsmand, dertil almindelig afholdt som Præst, og at han forøvrigt er kendt ved slette Topografier over sine tvende Sognekald, — dem vi nedenfor skulle kaste et Blik paa.

Nogle Egeslevmagle-Bogen vedhæftede Meddelelser om Vester-Flakkebjerg Herred, tildels efter et ældre Manuskript og ganske i Smag med Topografierne, samt en Afhandling (1787) om Betleriets Afskaffelse (af Forfatteren selv omtalt i Bringstrup-Sigersted-Bogen) ere mærkeligt nok af Jantzen forbigaaede i Tausched.

Provst Beyers Tale ved Holsteinborg Kirkegaards Indvielse (Decbr. 1817) foreligger ogsaa trykt, og maaske vilde andre literære Efterladenskaber komme for Dagen, om man ledte derefter.

BRINGSTRUP-SIGERSTED.

1791 udkom i Sorø „*En geographisk-historisk og oeconomisk, physisk-antiquarisk Beskrivelse over Bringstrup og Sigersted Sogne ved Ringsted*“, udgivet af Seyer Mahling Beyer paa egen Bekostning.

Bogen, der — i Henhold til Fortalen — havde ligget færdig i Manuskript fire Aar tidligere, er 230

Sider stor, smukt trykt efter de Tidens Maade, med Kort og Kobbere, og tilegnet „det højkongelige Universitet og Videnskabernes Societet i Kjøbenhavn“.

Forfatteren oplyser, at Sigersted (nu Anneks til Bringstrup) oprindeligt har været Hovedsogn, med Vrangstrup som Anneks, og at Fjenneslev (nu Anneks til Alsted) dengang var Bringstrup annekeret. Naar Omlægningen eller Omlægningerne har fundet Sted omtales ikke.

Om Bringstrup og Sigersted Byer hedder det, at de ere ældre end Haraldsted (ogsaa kaldet Kongens Haraldsted), Sorø og Alsted, hvilken sidste skal være stiftet af Absalon og opkaldt efter ham, — en af de mange uhistoriske Forestillinger, der tumles med og forbauser.

Forf. antager, at der fra Hærvig (Kallundborg) i fordums Tid har været Sejlads gennem Bringstrup Sogn ad Aaen forbi Sigersted og videre gennem Susaaen til Karrebæksminde, ja mener endog af Kalkmalerier i Sigersted Kirke at kunne slutte, at bemeldte Gudshus oprindeligt har været en Søfartskirke!!

Udsigten fra det højtliggende Sigersted over Skjolde-næsholm Skove mod Roskilde berømmes, ligesom Forf. bemærker, at der fra en af ham i Bringstrup Præstegaardshave opkastet Høj — og endda kun indenfor en Halvkreds — kunde tælles 18—20 Kirker.

Om Bringstrup Kirke — dens mærkelige Taarnstilling indbefattet — hører vi, at der i Mands Minde ikke havde været nogen Pengeblok, før en saadan blev opsat paa Beyers Tid, og at Forf. indvendigt paa Murene — formodentlig efter Tilladelse — havde ladet anbringe Fortegnelse over Stiftets Biskopper, Kirkens

Patroner og Sognepræsterne*). Nordøst for Kirken var der endnu Spor af en Kirkelade.

At der uden for Bringstrup, ved Toftekær, findes en ypperlig Kilde, som Tørken aldrig kan sætte ud af Virksomhed, blot den oprenses forsvarligt, hører ogsaa til det, som anføres.

Forf. meddeler endvidere, at Bringstrup og Sigersted Sogne vare skovfattige, som nu, men at Krat hist og her og Navnene paa tre af Bringstrup Marker mindede om Fortidsskove. Traditionen gik forøvrigt ud paa, at en anelig Skov tidligere havde staaet i Retning af Sigersted hen ad Skellerød til, en anden mellem Sigersted og Alsted, ligesom ældre Folk forsikrede, at der endnu i Huse og Gaarde var Tømmer, som hidrørte fra Egnens gamle Skove.

Vi hører ligeledes, at Bringstrup-Sigersted Sogne omkring 1787 havde 684 Indbyggere (264 gifte, 420 ugifte — 330 af Mandkøn, 354 af Kvindekøn), og at Dødelighedsprocenten var 2,6.

Mest interessant er Bogen ved sine Oplysninger om Beboernes Levevis og det bærende Erhverv, Agerdyrkning med tilhørende Kvægavl.

Forf. anmærker, at to Tredjedele af Gaard- og Husmænd i Bringstrup-Sigersted Sogne paa hans Tid sad ret lunt inden Døre, takket være Jordernes gode

*) Som Præster i Bringstrup-Sigersted før Beyers Tid anføres: B. P. Bruun (1584—1605), J. P. Tanning (1605—19), H. Thygesen (1619—63), S. Pedersen (1663—74), Chr. Glob (1674—89), B. Clausen (1689—1709), Mag. Chr. Rømer Aagaard (1710—36), Otto West (1736—54), og Peder Dankel (1754—68).

Beskaffenhed, det velordnede Landbrug, Fællesskabets Ophævelse, Herskabernes Velvilje, mildt Hoveri, Havedyrkning og hans egne Bestræbelser, navnlig i Oplysningens Tjeneste.

Om Bøndergaardene hører vi, at de i Almindelighed havde fire Længer, — for Velhavernes Vedkommende godt vedligeholdte, og at Stuelængen (Alhuset) var kalket udvendig.

I Portlængen, nærmest Gaden, var der Ko- og Faarestald, for at Kreaturerne lettere kunde komme ud til Gadekæret, det almindelige Vandingssted. Sidehusene vare indrettede til Lo, Lade og andet Behov.

Sjældn havde den velhavende Bonde mere end én Stue, med lavt hængende Loft, malet Panel paa de mugne Vægge, utætte Vinduer og Lergulv. Det sidste havde dog i en enkelt Gaard maattet vige for Brædder. To velopredte Senge, en eller to store, jernbundne Kister samt en Jernkakkellovn dannede Bohavet. Som Prydelser optraadte Tintallerkener, befryndsede Haandklæder samt Billeder, de sidste fæstede paa Væggen, — og Renlighed var fremherskende overalt. En Dør førte ud til Køkkenet (Stegerset), som havde Skorsten.

I Reglen var der dog ovenfor Stuen et Rum eller Aflukke, der almindelig blev brugt til Spise- eller Pulterkammer. Kom det højt, stod der gerne en Seng eller Kiste, et Bord ell. lign. derinde.

Den fattige Bondes Gaard var oftest forreven og faldefærdig. Manden brød sig ikke om at lade Manglerne afhjælpe, en Følge af, at Herskabet kunde lade ham sætte ud naar som helst, og det er formentlig med Henblik paa denne Usselhed, at Forf. udbryder:

„Næppe bor Bonden nogensteds slettere i de danske og norske Stater end i Sjælland“.

Fattigbondens Kost svarede fuldt ud til det øvrige. Brød (mest af Bygmel) og Grød var toneangivende, og da navnlig den sidste, der gik igen ved alle Maaltider. Kød eller Flæsk kom sjældent paa Bordet, og den daglige Drik var Mælkevand.

„Med Bekostning og Besværlighed“ havde Forf. faaet Præstegaardsjorden udskiftet af Fællesskabet; men det betalte sig dog, efterdi han siden havde kunnet anvende Mergel („Jordmarv“), den han lovpriser i høje Toner. Hvis man saar graa eller mørk Havre i merglet Jord, bliver Afgrøden af den hvide Slags! — Mergelen bør dog anvendes med Maade, og har: minder om, at Sønnen vil komme til at bøde, hvis Faderen er uforsigtig. Den kan ogsaa bruges til at kalke med, hvilket Bønderne kalde „at svømme“.

Ved Siden af Mergling, havde Kratskoves og Buskes Rydning, skadeligt Vands Afledning, en bedre Inddeling af Markerne (hvilket Fællesskabets Ophævelse havde muliggjort), Stenes Oprydning og Afsankning, bidraget til, at Sognejordernes gode Beskaffenhed bedre kom til sin Ret, — og indirekte tillægger Forf. ogsaa den ny Landevej Betydning i saa Henseende.

Af Sædarter dyrkedes Rug, Byg, Havre, Boghvede, Ærter, Linser og Vikker.

Rugen kunde som oftest bære 8—9 Fold, og Forf. anmærker, at holstensk og Danziger-Rug ikke er at foretrække for den danske. Polsk Rug eller Vaarrug blev saaet paa Steder, hvor Vinterrugen var slaaet fejl. Højst fordærligt var det — som de gamle gjorde,

og mange endnu fremturede i — at saa Rugen sent, ja endog somme Tider først henad Jul. Den burde nedlægges ved Mikkelsdagstide for bedre at kunne slaa Rod og modstaa Vinterens Kulde.

Den almindeligste Kornsort var seksradet Byg, som ikke usædvanlig gav 10—12 Fold. Himmelbyg eller Thoresbyg forekom vel ogsaa, men brugtes kun til Gryn og Mel i Husholdningen. Dets Skal var tyndere end Seksradsbyggets, men Kornet skæppede ikke saa godt. En Art Risbyg, Forf. havde prøvet, kunde give 50—70 Fold under gunstige Omstændigheder.

Havre, som Beyer kalder den ringeste Sæd, kunde i Reglen give 8—12 Fold Afgrøde. Han nævner polsk og engelsk Havre, hvilke Sorter dog ikke ere at anbefale. Forf. har ladet brygge Øl af Havremalt med godt Resultat, har brugt Havremel til Brød, som ligeledes har svaret Regning, og mener forøvrigt, det er en Fordom, at Havre kun bør tjene Heste og Stude til Føde. Hvis man behandlede Havrejorden noget bedre, vilde det rigeligt betale sig.

Dyrkning af Hvede havde været forsøgt i Bringstrup-Sigersted Sogne; men da Hveden udmagrede Jorden, krævede megen Behandling, og Halmen ikke kunde maale sig med Rug- og Byghalm til Foder, ikke heller egnede sig til Tækkebrug, var man ophørt dermed. Forf. mener, at Hvedeavl kun egner sig for Herregaardene, som have rigelig Arbejdskraft (Hoveribønderne) til Raadighed.

Boghveden, der kan gro i daarlig Jord, er fordelagtig at dyrke. I gammel, opryddet Pløjeland giver den 40—50 Fold. Den bør saas meget tyndt, og Forf.

anbefaler at lade Rug følge efter Boghvede, hvilket vil have en rigelig Rugafgrøde til Følge.

Ærter blev saaede af alle, men kun til Husbehov. De rensede og skørne Jorden, og Halmen er sund for Hestene. Baade gule (Kapsærter), graa og grønne Sorter vare forsøgte. De sidste holdtes paa Grund af Farven for mere kostbare end de øvrige og vare dertil mere frugtbare. Ærtemel, iblandet Rugmel, giver Brød, som er meget nærende for Folk med haardt Arbejde. Forf. bemærker, at jo tidligere Ærter saas om Foraaret, des bedre. De kunne give 30—40 Fold.

Hestebønnen, der under gunstige Omstændigheder giver 50—60 Fold Afgrøde, er meget nærende for Husdyrene, som æde den med Begærlighed. Dens fortrinlige Mel kan ligeledes blandes i Rugmelet til Brød; men da den modnes sildig, og Markfreden især svigtede om Efteraaret, havde Bønderne helt opgivet at dyrke den.

Linser og Vikker dyrkedes som Hestefoder; men efter Forf. Mening ere de ogsaa tjenlige til Menneskeføde.

Sennep blev kastet paa Grøftekanterne, hvor den Aar efter Aar fornyede sig selv.

Humle stod ikke paa Listen over Nytteplanter, da Rafter var alt for kostbare i den træfattige Egn, og Tobaksavl havde Forf. uden Held søgt at interessere Befolkningen for.

Om Kløver bemærkes, at den vilde kunne saas med Fordel, især da Udskiftningen for største Delen var tilendebragt, men at Bønderne paa Grund af manglende Hegn ikke havde turdet vove det af Hen-

syn til de mange Faar og Svin, der gjorde Markfreden mere end tvivlsom. En Bonde var der dog, som avlede Kløver i Overflødighed (og følgelig maa have havt Hegnene i Orden), Christen Jacobsen fra Sigersted, der ogsaa andensteds i Bogen omtales som et Mønster til Efterfølgelse. Christen Jacobsen solgte meget Smør, ligesom han fedede Kalve og Svin med det rigelige Mælkeudbytte, Kløverfodringen indbragte.*)

Af Enghø blev der avlet 16—20 Læs pr. Gaard. Selv havde Forf. inden Fællesskabets Ophævelse kun avlet 12—16 Læs, medens han siden — efter Overrisling om Vinteren — havde faaet Udbyttet bragt op til 40—50 Læs. Han anbefaler at salte Høet, fordi det bevarer sin Duft derved og gør Kreaturerne trivelige.

Hør og Hamp var meget i Vælten, og Forf. anmærker, at det hjemmeavlede Hør fuldt ud kunde maale sig med det udenlandske. Selv den fattigste Husmand lagde Vind paa Høravl, og det kgl. Landhusholdningsselskab opmuntrede dertil. Uheldigvis blev Hørren tidligere tørret i Bagerovnene, en Fremgangsmaade, der havde hyppige Ildebrande til Følge; men paa Beyers Tid var det Skik at opkaste Grave ude paa Marken til dette Brug.

Med Havedyrkningen og dens Udbytte er Forf. jævnt tilfreds, hvorvel han indrømmer, at Træfrugtavlens aldeles tilsidesættes. Kartoffler, Gulerødder, Pastinakker, Kaalrabi, Roer, Løg, Hvid- og Grønkaal flore-

*) Knap en Menneskealder før Beyer skrev, var Rødkløveren ukendt i Danmark. I Henhold til Optegnelser af Friis blev den første Gang saaet her til Lands i Aaret 1757 paa et Jordstykke, som hørte under Hørsholm Slot.

rede, og heldigvis kunde en Del Havesager afsættes med Fordel. Kommen indbragte endog saa meget, at mange kunde betale Ekstraskatten dermed.

Forf. klager over det uheldige i, at mange holdt flere Kreaturer, end de kunde føde, og at Dyrene gik for længe ude om Efteraaret. Hestestaldene vare i Almindelighed slet indrettede, Gulvene ujævne og Dørene alt for lave og smalle, saa Dyrene uundgaaelig maatte støde sig, naar de gik ind eller ud. Ogsaa Ko- og Faarestaldene var utilfredsstillende i enhver Henseende.

Om Hestene bemærkes, at de vare temmelig store og tjenlige til Krigsbrug.

En trykt Afhandling om Faareavl hørte til de Smaabøger, Beyer jævnlig gav Kirkegængerne med hjem efter Gudstjenesten. Bøgerne blev skænkede af brave Mænd, for saa vidt han ikke selv anskaffede dem paa egen Bekostning.

Om Fiskeri skulde man synes, der ikke kunde være synderlig Tale i Bringstrup-Sigersted Sogne, og dog meddeler Forf., at der blev fanget en Mængde Krebs i Aær og Tørvegrave, for en Del af kraftig Type, nogle endog som smaa Hummere. Beyer lod i Præstegaardsmarkens nederste Ende grave to Fiskedamme, hvilke han besatte med Karudser og Aborrer. Han bemærker, at Bønderne i Regelen ikke havde Smag for Ferskvandsfisk. Fangede de nogle, solgte de dem hellere end at spise dem.

Lejlighedsvis hedder det om Brasenen i Tuel Sø ved Sorø, at den næppe har sin Lige i Landet. Vægten kunde naa op til 7 kg. pr. Stk.

I Afsnittet om Husflid anmærker Forf., at Klæder, Dynevaar og Linned tilvirkedes i Hjemmene, hvor

Husmoderen med Piger og Børn kartede, spandt og vævede saa trofast de lange Vinteraftener igennem, at der — efter Fradraget af eget Forbrug — ikke sjælden var Vadmel, Lærred, Hvergarn, Sækketøj o. s. v. at sælge. Mandfolkene Skudsmaal er derimod ikke godt. Karlene og Drengene drev Fritiden hen, skammede sig ved, hvad de ansaa for Kvindearbejde, ja skulkede endog, naar der var Tale om at skære, hugge, snedkre, binde Halskobler, Kurve o. lign.

Udensogns Betlere vare de fattige Bønder til stort Besvær. Formodentlig har man haft nok i sine egne, med mindre der skiftedes saaledes, at Tiggerne fra A. Sogn efter Overenskomst hjemsøgte B., fra B. Sogn C. o. s. v.

Om Betleriets Afskaffelse skrev Beyer forøvrigt, som tidligere berørt, en Afhandling der udkom i Aaret 1787.

Hvad en Herremand kunde tillade sig i det 18. Aarhundrede er Skjellerød et slaaende Eksempel paa.

Da Kancelliraad Neergaard, som Fader før ham, forgæves havde anstrenget sig for at bringe Byen paa Fode, lod han uden videre de genstridige udjage og nye Beboere indkalde i Stedet — tilsyneladende med godt Resultat. I hvert Fald siger Beyer om Folkene paa hans Tid, at de ere velhavende, ligesom han roser dem for Skikkelighed og Sædelighed, — en Ros, han forøvrigt udstrækker til alle Sognebeboerne, idet han bemærker, at der i mange Aar ikke havde været døbt noget uægte Barn i Sognekirkerne.

En stor Del af Bogen beretter i Skrift og Kobbere om Forf. antikvariske Undersøgelser. Her synes Manden at have haft en Kæphest, og uheldigvis var Eggenen rig paa Øvelsesmateriale. Ja, uheldigvis! Thi hvis Arkæologen V. Boye havde Ret i, hvad han engang udtalte til den, som skriver dette, at Kong Frederik den Syvende „gik og rodede,“ vil Beyer næppe kunne opnaa et mildere Omdømme, hvormed tillige er sagt, at disse Mænds og mange andres ukaldede „Roderi“ har været Oldforskningen til ubodelig Skade.

I et vidtløftigt Sprog og uden synderlig Plan berettes om Jordhøje, Begravelser, Offer og Tingsteder, nogle omsatte med en til to, andre endog med tre Kampestenskrede, — saa det ikke altid er let at fatte Meningen eller at skelne det ene fra det andet.

Undersøgelsesmethode er der næppe Antydning af; men lad os et Øjeblik dvæle ved Resultaterne.

I en Jordhøj tæt udenfor Bringstrup blev fundet en Mængde Sager, mest Smykker af betydelig Værdi, som alle opregnes, og desuden Skelet og Urne. Beyer vil vide, at en Dronning er bleven jordet her, og slutter, at hun har været gift med Sigurd Ring, som grundlagde det nærliggende Ringsted! Skelettet blev optaget stykkevis og begravet paa Bringstrup Kirkegaard.

Nordøst for Bringstrup laa tre andre Jordhøje, som Forf. ogsaa forgreb sig paa. Her fandtes en Stridsøkse tilligemed andre Genstande, ogsaa en Del Urner, i den ene tillige en Kampestenshvælving (Jættestue?).

Nord for Ørslev, ved de saakaldte Thors Agre, kom en Præstebegravelse for Dagen! Udbyttet var nogle Urner samt en kunstig forarbejdet Jernkniv.

Som man ser, er Forf. aldrig i Tvivl om, hvorledes et Gravfund skal forklares, — i stærk Modsætning til Nutiden, der uvilkaarlig studser ved at høre, at hist er det en Smede- eller Skomagergrav, her en Skipper- eller Offerpræstegrav, man har for sig.

Syvhøjene ved Svendstrup maatte afgive en Mængde Urner og andet Gravgoods. Urnerne vare enkeltvis dækkede med flade Graasten.

I nogle Høje ved Englerup blev der fundet „fire artige Offerknive“, ubdragelige Kendemærker paa, at en Offerpræst af høj Rang — eventuelt Kong Sigers Hofgode — havde hvilet her. Graven inde-sluttede bl. a. en gammel Guldmønt med en Stjerne paa den ene Side og et Hoved med Hjelm (Minerva?) paa den anden.

Der omtales ligeledes et mærkværdigt Offersted i Lammemose, hvor der henlaa en 6 Alen lang, 1 Alen bred og $1\frac{1}{2}$ Alen tyk Sten, som gav en besynderlig fin Klang, naar den blev anslaaet.

I Egnen omkring Sigersted stedfæstes en Mængde forhistoriske Lokalteter, bl. a. den Høj, hvor Hagbard blev hængt. Forf. anmærker, at den nederste Stump af Galgen for Aar tilbage var opgravet her. Med Belliggheden af Hagbards og Signes Hvilested er han ligeledes paa det rene. I Højen dér havde en Bonde fra Fjenneslev engang fundet en Kobberkedel.

Forf. mener ogsaa at kunne paavise Stedet for Signes Jomfrubur og den Brønd, i hvilken hun ned-kastede sine Kostbarheder, inden hun stak Jomfruburet i Brand.

I Kong Sigers Gravhøj tæt udenfor Sigersted havde Forf. ogsaa „rodet“. Hvor kunde det være andet?

— Oven paa Højen laa en stor, flad Sten, som blev afvæltet ved Bøndernes Hjælp, og i selve Højen blev fundet en Spore med stort Hjul, Kongens Stridsøkse, Hægten til hans Kappe, hans Kaardeklunge, Kaardeknep m. m.

En nærliggende Forhøjning i Jordsmonnet maatte afgive en usædvanlig stor Hestesko, nogle Hesteben og Hestetænder, og Forf. skriver i fuldt Alvor om Resterne af Kong Sigers Hest, som han mener at have fundet her!

Stenen fra Kong Sigers Grav — siden ituslaaet og brugt som Afvisersten paa den ny Landevej — skal have haft en tildels ulæselig Indskrift i Runer, og — Fantasien boltrer sig atter. Forf. vil forøvrigt ogsaa have set en Runesten i Sandby Kirkemur, en anden i Alsted Kirkemur, en tredje ved Veterslev Bro o. s. v. Om han har Ret, maa Oldgranskerne dømme.

Bogens sidste 37 Sider indeholder en Beretning eller „tragisk Fortælling“ om Kong Siger og Tildragelserne ved Sigerstedhoffet i de Dage, da Hægbard og Signe gik i Døden. I al sin naive Omstændighed — og med forudgaaende Personliste — har Skildringen et stærkt dramatisk Sving, uden Tvivl en Følge af, at Digteren Johannes Evald og Forf. vare Tidsfæller.

EGESLEVMAGLE.

1820 udkom „*En Antiquarisk og Statistisk Topographie over Egitzlefmagle Sogn*“, trykt hos Peter Magnus i Slagelse. Bogen, der er tarvelig udstyret, uden Kort og Billeder, og tilegnet Etatsraad Peter Johansen de Neergaard til Gunderslevholm m. fl.

Herregaarde, har et vist affældigt Præg. Intet Under forøvrigt, da Forf. paa den Tid var stærkt oppe mod de Firs.

Beyer mener, at Egeslevmagle har Navn efter en vis Egidius paa Dansk Gjødesen, som formentlig allerede paa Kristi Tid, maaske før, havde nedsat sig paa Egnen. Stedet har været bevokset med Løvskov, — deraf Stavelsen *lef* eller *lev* (!), og Endelsen *magle* (*stor*) som senere er vedføjet, har havt til Hensigt at udhæve Navnet over for det nærliggende Egeslevlille.

Efter at have ofret Sørøveren Egidius — eller hvad han nu var — en Del overflødige Pennestrøg, gaar Forf. under alle Haande Sidespring over til at omtale Sognets Byer paa hans egen Tid. Vi hører da, at Egeslevmagle havde 19 Gaarde (deraf 10 udflyttede) og 10 Huse med Jord, 40 uden Jord; Frankerup 9 Gaarde og 4 Huse med Jord, 4 uden Jord; Baadslunde 7 Gaarde og 8 Huse med Jord, 10 uden Jord; Hesselby 6 Gaarde og 8 Huse med Jord, 8 uden Jord. Smidstrup — der ligger tæt opad Skelskør — 5 Gaarde og en Del jordløse Huse (Antallet nævnes ikke); Egeslevlille 9 Gaarde, af hvilke de 5 hørte under Tjæreby Sogn. Om Husenes Antal faa vi intet at vide.

Skylden for, at Byen er delt mellem Egeslevmagle og Tjæreby Sogne paahviler efter Forf. Anbringende Sjællands første Biskop efter Reformationen Peder Palladius.

Af Smidstrup By brændte 2 Gaarde og 24 Huse i Aaret 1805. Hustomterne overlod Ejeren af Borreby, General Castenschiold, til Skelskør mod at faa et øde Vænge af en Tønde Lands Størrelse i Bytte. Mageskiftet blev ordnet, for at Købstaden kunde faa Plads til at udvide sig ad den Kant.

Af Sognets 50 Gaarde hørte 23 under Gjerdrup, 8 til Kommunitetet, 3 til Universitetet (der ligeledes ejede Kirken), 3 til Holsteinborg, 6 til Borreby og 7 til Basnæs.

Det kontribuable Hartkorn udgjorde 572 $\frac{1}{2}$ Td. og Udskiftning havde fundet Sted i Aaret 1785. Fremdeles hører vi, at Sognet havde to Vejrmøller, en paa Kanehøj og en ved Smidstrup.

Over hundrede Aar før Beyers Tid havde der ved Aaen paa Frankerup Mark ligget en By (med Vandmølle), kaldet Højstrup. Ved dens Nedlæggelse efter Ildsvaade blev 14 Tdr. Land af Jorderne overdragne til Egeslevmagle Degneembede; men da Degnen frivillig gav Afkald, fordi de laa alt for langt borte, blev de Præstegaarden tillagte.

Om Herregaarden Gjerdrup meddeles, at dens Hovedbygning oprindelig var opført af Sten fra Egnens gamle Kirkelader, dem Ejeren havde opkøbt og betalt med 20 Kroner pr. Stk., — og om Herregaarden Lyngbygaard, at den er opført paa Jorderne fra en Bondeby, Lyngby, som Svenskerne afbrændte 1658.

Hvad Forf. iøvrigt anfører om disse Herregaarde, er uden al Interesse, saa meget mere, som deres Historie er vel kendt ad andre Veje. At Gjerdrup i det 17. Aarhundrede midlertidig har tilhørt Sognepræsten i Hyllested, Mag. Grubbe eller Gruble, gift med Kansler Vinds Datter, har jeg dog ikke set opgivet andensteds, og lad mig sige det straks: Beretningen maa udelukkende henstaa for Hr. Beyers Regning. I Kammerraad A. Jacobsens Fortegnelse over Hyllested Præster forekommer Navnet ikke.

1818 havde Egeslevmagle Sogn 952 Indbyggere (376 gifte, 576 ugifte — 441 af Mandkøn, 511 af Kvindkøn), og Forf. anfører, at Dødelighedsprocenten nøjagtig svarede til den for Bringstrup-Sigersted opgivne.

Til Egeslevmagle Præstegaard — brændt 1540 — hørte paa Beyers Tid 110 Tdr. Land, af Hartkorn 17 $\frac{1}{2}$ Td., en ypperlig Tørvemose og et do. Græsvænge, en forhenværende Gadeplads, som Præsten Hans Christophersen 1629 havde afkøbt Bylaget for — en Tønde Øl! Den store Have var vel beplantet med gode Frugttræer og forsynet med en vandrig Fiskedam.

I Egeslevmagle rummelige og vel vedligeholdte Kirke var Altertavlen — forestillende Kristi Lidelse — af Snitværk og havde Fløjdøre. Sagnet vilde vide, at den 3—400 Aar tidligere var funden om Bord paa et Skib, der strandede ved Skelskør. Under Koret var en aaben Begravelse, og paa Korvæggene havde Forf. — ligesom i Bringstrup — ladet anbringe en Fortegnelse over Stiftets Biskopper, Kirkens Patroner og Sognepræsterne *). Herredsprovsterne **) vare ogsaa tagne med.

*) Af Præster i Egeslevmagle før Beyer anføres: H. Ibsen (—1562), M. Hansen (1562—85), N. Lauritzen (1585—89), Chr. Nielsen (1589—92). J. R. Bang (1592—1602), H. Christophersen (1602—35), C. N. Sandberg (1635—57), J. Motzfeld (1657—76), M. B. Draghardt (1676—85), C. G. Sandro (1685—1703), A. T. Toxverd (1703—29), H. Fleischer (1729—53), S. Seval (1753—59), Fr. Horrebow (1759—62) og M. A. Faber (1762—87).

**) Som Provster i Vester-Flakkebjerg Herred før Beyer opgives: H. Lund, Magleby (1610—31), Mag. N. Villashøi, Skelskør (1631—42), Mag. J. Pedersen, Hyllested (1642—49), Ebbe Brun, Gimlinge (1649—71), Mag. M. Christ (?),

Kirken havde tidligere havt Uhr*), men det var nedtaget. Af dens to smukt lydende Klokker var den største fra 1407 og havde en Indskrift paa Munkelatin. Sagnet gik, at den var kommen til Verden ude paa Bymarken, og at en Fru Thite fra Egeslevmagle under Støbningen var kommen til Stede og havde kastet et helt Forklæde fuld af Sølvpenge i Malmen, hvilket havde den skønne Klang til Følge.

Søsterklokken bar Aarstallet 1520 og en latinsk Indskrift.

Kirkegaarden var smukt beplantet og en af de bedst vedligeholdte paa Egnen. Beboerne havde da ogsaa til Stadighed en Mand til at passe den.

Forf. anmærker, at Kirkeladens Grundsten endnu vare synlige vest for Kirken.

Paa Beyers Tid var der Skoler i Egeslevmagle og Smidstrup, hver med to Klasser og Hverandendagsundervisning, dog ikke om Sommeren, da Lærerne og ældste Klasse havde en ugentlig Fridag. Desuden blev der engang ugentlig om Vinteren holdt Aftenlæsning — en Slags Aftenskole — for den konfirmerede Ungdom af begge Køn. Dele af Lærebog og Bibelhistorie samt nogle Salmevers blev gennem-

Hyllested (1671—72), J. Motzfeld, Egeslevmagle (1672—76), Mag. J. Kofoed, Magleby (1676—91), Mag. N. Holgersen, Ørslev (1691—1711), Henrik Hirnklov, Magleby (1711—17), Mag. H. Olivarius, Ørslev (1717—53), P. Edv. Friis Skelskør (1753—69), J. Holger Olivarius, Ørslev (1769—74), Mag. M. A. Faber, Egeslevmagle (1774—87), og J. Falck, Tjæreby (1787—96).

*) Hyllested Kirke var den eneste i Herredet, som havde Sejerværk. Da Beyer skrev, var det nylig istandsat efter at have været ude af Virksomhed i længere Tid.

gaaede, hvorefter Læreren oplæste Stykker af Bøger, om Agerdyrkning, Humle- og Træfrugtavl, Fædrift, Staldfodring m. m. Det hele afsluttede med Bøn og Sang, og Forf. meddeler, at han ofte har bivaanet Aftenlæsningen med Fornøjelse.

Omkring Hundredaarskiftet søgte Beyer at interessere Ungdommen for Husflid og fandt Støtte hos Kaptain, Commerceraad Qvistgaard *), siden hos Enken, der aarlig gav 50 Rigsdaler til Indkøb af Materiale og Værktøj. Man anskaffede Hør og Hamp til Forfærdigelse af Seler, Grimer, Dækkengjorde og Uldnet samt Staaltraad til Hægter o. s. v. Fruen gav Hasselkæppe og Vidjer til Sold, Kurve o. lign., og alt artede sig saa vel, at der ved Foraarsauktionen over det forarbejdede kunde indkomme et halvt Hundrede Kroner i vore Penge, som henlagdes til kommende Vinters Indkøb af Materiale og Lys. Paa Auktionsdagen lod Fruen endvidere uddele Økser, Hamre, Knibtænger, Save, Stemmejern, Knive o. s. v. til de mest fremmelige blandt Kursusdeltagerne.

Arbejdet holdt ved en Del Vintre igennem under Lærer Petersens kyndige Tilsyn, ligesom Haandværkere bleve betalte for at undervise i Rebsnoning, Træskomageri o. lign. At Landhusholdningsselskabet satte Pris paa Virksomheden, kan skønnes deraf, at det først hædrede Petersen med en Sølvmedalje, siden med et Sølvbæger (med Indskrift) af 50 Rigsdalers Værdi.

I Begyndelsen blev Husflidsskolen forestaaet af et Udvalg, bestaaende af Sognets gode Mænd; men

*) Falden i Træfningen ved Køge 29. August 1807.

da Enkefru Qvistgaard giftede sig med Etatsraad Neergaard til Gunderslevholm, og Udvalget svigtede, blev Hovedbyrden kastet over paa Beyer, der sammen med Lærer Petersen vedblev at arbejde ufortrødent, skønt det øjensynlig gik ned ad Bakke med Interessen. Naar Virksomheden ophørte, meldes der intet om.

Inden Fru Qvistgaards Afrejse fik hun Lejlighed til at skænke Sognet et 9 Fags Hus, oprindeligt bygget af Justitsraad Qvistgaard til Gjerdrup for det rybergske Spindeselskab (under Kongs Fabrik), som paa dette Tidspunkt var ude af Virksomhed.

At Fruen fortjente den Ros, Forf. yder hende, synes uomtvisteligt, og det samme var Tilfældet med hendes anden Ægtefælle, omtalte Etatsraad Neergaard, om hvem det hedder, at han var en indsigtfuld og billigtænkende Mand, der gjorde nogle af Gjerdrup Hovbønder til Selvejere, skaffede dem billige Penge og sørgede for, at Hoveri og Landgilde blev nøjagtig bestemt.

Derimod er Beyer ikke tilfreds med Bønderne. Han klager over, at Forordning af 25. Juni 1790 om skadeligt Vands Afledning tilsidesættes, at Markerne ikke bliver rensede for Sten o. s. v., og foreslaar, at der ansættes en Markforvalter til at mønstre det hele. Tørvemoserne, Digernes Beplantning og Markfreden kunde han maaske ogsaa have Indseende med.

Sognet var rigt paa fortrinlige Moser, og Beyer bemærker, at han lærte Bønderne at ælte Tørv, en Fremgangsmaade, som tidligere havde været ukendt paa Egnen.

Mergelen („Jordmarven“) faar ogsaa sin Lovtale

her. Hvad Sædarterne angaar, henviser Forf. til Bogen om Bringstrup-Sigersted, idet han tilføjer, at St. Hansrug giver lyst og velsmagende Brød, at Vikkehavre er fortrinlig til Staldfoder, og at Rapsen kan yde 80—100 Fold, om den lykkes.

For Havedyrkningen bliver der efter Forf. Mening gjort alt for lidt, uagtet det kgl. Landhusholdnings-selskab stadig opmuntrer dertil. Bønderne betragte nærmest Sagen med Ligegyldighed. Han henviser til, at Greven paa Holsteinborg lønner en duelig Gartner til om Foraaret at tilse, besaa og beplante Haverne, beskære Frugttræerne m. v., hvilket har havt til Følge, at Grevskabets Bønder udmærke sig ved veldyrkede og beplantede Haver.*)

Fattigvæsenet ofrer Forf. en vidtløftig Omtale, formodentlig af den Grund, at han som Medlem af og Regnskabsfører for Fattigkommissionen har havt rig Lejlighed til at sætte sig ind i Enkelthederne.

Man gik i Egeslevmagle frem efter Forordning af 5. Juni 1803 og delte Sognets Trængende (ialt 20—30) i hele og halve Fattige. Hver af de første fik (aarlig?) 4 Skæpper Mel (til Brød), 1 Skp. Gryn, 1 Skp. Malt, $\frac{1}{2}$ Skp. Ærter, 4 Pund Smør, 4 Pund Flæsk, 4 Pund Ost og 3 Mark (1 Krone) i Penge; hver af de sidste det halve heraf, dog 2 Mark i Penge. For „Vanvittige“ var Portionen dobbelt. I Sygdomstilfælde bleve Fattiglemmerne ogsaa hjulpne paa anden Maade.

Fattigforstanderne indsamlede Naturalierne hos Bønderne i Henhold til Forsørgelsesplanen. Hver Gaardmand ydede almindeligvis 1 Skp. Mel, 1 Skp. Gryn,

*) Lige ned til vore Dage synes Grev F. A. Holsteins Omsorg for Havedyrkningen at kunne spores paa Egnen.

$\frac{1}{2}$ Skp. Malt, 1 Fjerdingskar Ærter, 1 Pund Smør, 1 Pund Flæsk, 1 Pund Ost (aarlig?) samt et Læs gode Tørv à 400 Stk. Husmændene gav aarlig 2,3 eller 4 Mark, alt efter Formue og Lejlighed, hver Tjenestekarl 1 Mark, hver Tjenestepige 8 Skilling, og Kirkeblokken stod inde for Resten.

Beyer klager over Vanskelighederne ved at skaffe de Fattige Husly og anmærker, at han efter kgl. Bevilling af 10. Decbr. 1818 havde faaet Tilladelse til at lade et Fattighus til 10—12 Personer opføre paa Præstegaardsmarken. Mod Slutningen af Aaret 1820 var Planen ganske vist endnu ikke realiseret; men Forf. ser Fremtiden i Møde med Frimodighed.

Om Oldforskning mæler Egeslevmagle-Bogen — Titelen fraregnet — mærkeligt nok ikke et Ord, hvad Grunden saa end kan være. Helt utænkeligt er det jo ikke, at den vidtløftige Provstegerning har kølnet Interessen. Kan ogsaa hænde, at intet har foreligget, eller at Virkeomraadet har været gennempløjet, inden Forf. kom til Stede.